

Ποιητικό Αφιέρωμα στην ημέρα εθνικής μνήμης της Γενοκτονίας των Ελλήνων της Μικράς Ασίας και της Ανατολικής Θράκης

Το 1998 η Βουλή των Ελλήνων ψήφισε ομόφωνα την ανακήρυξη της 14ης Σεπτεμβρίου ως «ημέρα εθνικής μνήμης της Γενοκτονίας των Ελλήνων της Μικράς Ασίας και της Ανατολικής Θράκης από το Τουρκικό Κράτος».

Ποιητικό Αφιέρωμα στα γεγονότα, που αμαύρωσαν, για άλλη μια φορά, τον πολιτισμό των ανθρώπων...

ΠΩΣ ΝΑ ΣΕ ΞΕΧΑΣΩ!

«Ένα από τα δυνατότερα συναισθήματα που πήρα μαζί μου από τη Σμύρνη ήταν το συναίσθημα της ντροπής, διότι ανήκα στο ανθρώπινο είδος»
Τζωρτζ Χόρτον (George Horton) Αμερικανός Πρόξενος στη Σμύρνη το 1922.

Πώς να σε ξεχάσω! Πώς να σβηστούν χιλιάδων χρόνων μνήμες ζωής!
Είμαι ριζωμένος στο χώμα σου βαθιά, στο χώμα που είναι ποτισμένο με τον ιδρώτα, το δάκρυ και το αίμα μου·
το πνεύμα, την πνοή, το φως της φυλής μου.
Τώρα οι γλάροι δεν πετούν εκεί με τη ψυχή τους.
Γιατί η άνοιξη έφυγε και πώς να πιούν τον ήλιο!
Αυτοί που έθρεψαν τη γη δεν έπρεπε να υπάρχουν
μόνο νεκροί ή κούτσουρα καμένα στο Αιγαίο να επιπλέουν.
Και τα τρυφερά κορμιά στου αφέντη τις ορέξεις.
Των παιδιών οι ανάσες λαχανιασμένες μες τα φουρφούρια που θροΐζουν
τα όνειρά τους καθώς τα αποχαιρετούν στις κόκκινες ανταύγειες
που έσπειραν οι ειδήμονες των πυρκαγιών! Ομορφόαστρα σπαράγματα!
Η χλόη – ποια χλόη – σαν φύκια πνιγμένα σε κόκκινη θάλασσα
θρόιζε κι αυτή τους λυγμούς της γης που έπινε των αιμάτων τη στάχτη.
Μέσα σε κίονες και ελεγείες μες σε τραγούδια κι ευφρόσυνους στεναγμούς
εδώ ζούσε κάποτε γυμνή η αιωνιότητα μα τώρα ντύθηκε την έρμη μοναξιά.
Τώρα το κύμα θησαυρίζει την τέφρα και το θυμάρι αναζητά την κυρά του.
Γιατί αυτοί που είχαν έρθει στη γη μας δεν εστίαζαν μέσα τους.
Τις παπαρούνες κοίταζαν και της νεότητας τους ωραίους χυμούς.
Δεν ήξεραν να κοιτούν μέσα τους, δεν είχαν μέσα.
Θέριζαν τη γύρη απ' τα περβόλια και το άγανο της γης – το φως ερείπια.
Δεν ξέραν να σπείρουν και δεν έσπειραν μελίρρυτα ρόδα και κρίνα.
Στου σύμπαντος τις ανασαιμιές δεν ευφραίνονταν οι ψυχές τους.
Μόνο στο κόκκινο της φωτιάς και της ζωής παίρναν τα πάνω τους.
Σαν το πρώτο της φωτιάς που ανέβαινε στον ουρανό πάνω στο μόχθο της ζωής.
Σαν το άλλο της ζωής που κυλούσε βασανιστικά βάφοντας τη θάλασσα.
Μα κι αν το βόλεμα του χρόνου βολικό για μας δεν ήταν...
Κι αν έπεσαν οι Θερμοπύλες οι κιθάρες της ανατολής...
Έχω 'να χάρτη στην καρδιά που δεν έσβησε ποτέ του.
Που με καλεί και μ' οδηγεί ν' ανάψω ένα κερί στην Άγια Φωτεινή σου!

31/3/2022
Ιωάννης Παναγάκος

ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΡΑ ΤΩΝ ΤΟΤΙΝΩΝ ΚΑΙΡΩΝ

Η θύμησή σου πυρκαγιά στις στάχτες σου επάνω
πατρίδα μου που σ' έκαψε των βάρβαρων το μίσος
με δρέπανα, με σφαίρες, με φωτιά μυριάδων χάρων.
Γαλάζια εσύ πατρίδα μου τόσων χιλιάδων χρόνων
που σ' έρραине με τη δροσιά της αύρας του Αιγαίου
πνοή Ελλάδας που ήτανε· θεία μοσχοβολιά!
Μια βάρβαρη σε μάτωσε φυλή χωρίς πατρίδα·
πιο κόκκινη κι από τη φωτιά με αίμα ολοβαμμένη·
και με το μαύρο στην ψυχή του μίσους που την τρέφει·
γαλάζια που επιθυμεί να λέγεται πατρίδα· με τα δικά σου:
το χρώμα το γαλάζιο σου και το κλεμμένο με βία· του βίου σου βίος.
Το φεγγάρι τρέχει· τρέχει να κρυφτεί στις φυλλωσιές της θλίψης·
να μην το δει το φονικό κι ανάψει η οδύνη πυρκαγιά
στα σωθικά των άστρων.
Τόσες μνήμες που γίναν αδέσποτες! Πώς να τις σβήσεις!
Να, τ' Αϊβαλή· κλαίει πλάι στα βουβά ασημιά νερά του Αιγαίου!
Τραπεζούντα και Σινώπη· Καισάρεια και Σινασός· και τόσες άλλες!
Δηλώσεις και καταστροφές, φόνοι και βιασμοί· κτηνωδίες βαρβάρων...
Όλες τους μνήμες παρούσες: Ιωνία, Αιολίδα γη, Πόντος, Καππαδοκία.
Μικρασία - Ελλάδας αντίλαλος, μα τώρα πια θλίψη και θρήνος!
Αχ, κόρη των στεναγμών· του Αιγαίου και της ανατολής κιθάρα·
ηλιοπερίλαμπρη και πνευματοζαφειρένια Σμύρνη μου!
Κόρη του τραγουδιού και των μουσών χαρά και έρωτας.
Που έχασες ό,τι έδωσες μα κράτησες την ψυχή σου
στη ρότα της Ανατολής· που είν' για μας η Ιθάκη.
Η αιώρα ν' αγναντεύουμε τον ήλιο της καρδιάς μας.
Μέχρι ν' ακούσουμε ξανά μες στου φωτός το θάμπος
τα σήμαντρα των τοτινών καιρών σαν τότε να καλούνε
και μια καμπάνα ηχοθάλασσα να ηχεί μες στην ψυχή μας
από το νέο που θα χτίσουμε καμπαναριό της νέας Άγιας Φωτεινής.
Στη Σμύρνη εκείνη την παλιά. Στην Άγια παλιά Σμύρνη.
Σαν θα καλέσουν τους καιρούς τα σήμαντρα των τοτινών καιρών!

21/6/2022

Ιωάννης Παναγάκος

*Έπαινος στον 22^ο Ετήσιο Διεθνή Διαγωνισμό Ποίησης του Λογοτεχνικού
περιοδικού «Κελαινώ»*

ΠΟΝΤΕ, ΑΔΕΡΦΕ ΜΟΥ, ΜΗΝ ΚΛΑΙΣ

*«Οι Μωαμεθανοί Τούρκοι, ... είναι το μοναδικό δείγμα της ανθρωπότητας, που έδειξε
τόσο μεγάλη έλλειψη ανθρωπισμού. Από όπου πέρασαν μια πλατειά κηλίδα αίματος*

έδειχνε τα ίχνη της διαβάσεώς τους και σ' όλη την έκταση της Κυριαρχίας τους ο Πολιτισμός εξαφανίζετο...».

Γλάδστων Γουλιέλμος Έβαρτ (William Ewart Gladstone), Άγγλος πολιτικός, πρωθυπουργός Ην. Βασιλείου.

Αδελφέ μου, με τις βαθιές ρυτίδες στα σπλάχνα σου
σκαμμένες με των πληγών τον πόνο και του ξεριζωμού·
χαμένε αδερφέ μου, μέσα στα αμελέ ταμπουρού* που διαλαλούν την διύλισή σου!
Ανήλιαγες μέρες, σκότος και καταισχύνη στα ρείθρα των στεναγμών της οδύνης
βαρύνουν τον ήλιο των ανθρώπων που επέτρεψε στο σκότος να βεβηλώσει τη ζωή.
Τριακόσιες πενήντα χιλιάδες ψυχές στον ουρανό πριν απ' την ώρα τους.
Γιατί έπρεπε, λέει, κάθε Τούρκος πέντε απ' αυτές ν' αφαιρέσει.
Στης Κερασούντας τα χωριά πυρκαγιά και αμελέ ταμπουρού μια μαύρη γραμμή.
Μόνο φωτιά, φόνους και βιασμούς φύλαξε για τα παιδιά σου
το γέλιο το σαρδόνιο, του εφέντη η προκοπή.
Σάστισε των αιώνων το βλέμμα από τότε σ' αυτή τη γης που πάτησε
τι δεν είχε ξαναδεί ποτέ άλλοτε μίσος και έρεβος τόσο βαθύ!
Κι απ' της Σινώπης τις αυλές ούτε μια ύπαρξη για δείγμα δεν αφήσαν.
Στην περιφέρεια της Σαμψούντας μαύροι καπνοί και οδυρμός
απ' τις φωτιές, τους φόνους τους βιασμούς – θάνατος σωμάτων και ψυχών.
Την Τρίπολη άδειασαν του Πόντου απ' τους κατοίκους με μαστίγια·
χιλιάδες άνθρωποι πορεία στο άγνωστο μέχρι να βγει η ψυχή τους.
Κι εκεί, στη Βαζελώνος τη μονή, ένας χορός σαν τον παλιό του Ζάλογγου θεριεύει
πάλι·
γυναίκες με τα μωρά στην αγκαλιά, κι ελεύθερες χωρίς παιδιά
απ' τον γκρεμό μες στα νερά του ποταμού στη λευτεριά βουτάνε του θανάτου
για να σωθούν απ' των διωκτών τους τα ...ευγενή αισθήματα.
Γιατί, χέρσα η ψυχή του πορθητή, πώς να θρέψει την καρδιά του μ' αγάπη·
πώς να γιομίσει μ' όνειρα το δρόμο του· να λουστεί στο φως και να χαρίσει φως!
Μόνο πόνο, πόνο· πολύ πόνο να κεντάει ξέρει, τόσο πόνο που μόνο με το θάνατο
λυτρώνεσαι.
Συλημένα τώρα κείτονται τα χρυσά παρτέρια της ιστορίας απ' τους εραστές του
σκότους...
Πληγωμένη κι η μνήμη απ' τη λησμοσύνη των καιρών, πονά φυλακισμένη στις
πηγάδες του χρόνου.
Ω! πόσο εύκολα τα χθαμαλά νυχτώνουν κι οι ίσκιои, σκιές πώς γίνονται τόσο
γλήγορα!
Θέλησα να τραγουδήσω τα ρήματα της ζωής και χωρίς να το καταλάβω έκλαψα.
Αδερφέ μου, Πόντε, ξεριζωμένε απ' τη γη σου εαυτέ μου,
κουράγιο! Μην κλαις! Πάλι με χρόνια, με καιρούς...

31/8/22

Ιωάννης Παναγάκος

αμελέ ταμπουρού («Amele Taburları»): Τα Τάγματα Εργασίας ή αλλιώς «Αμελέ Ταμπουρού», αποτέλεσαν μέρος ενός σχεδίου της Τουρκίας, κατά των μειονοτήτων. Στα τάγματα αυτά αναγκάζονταν να εργαστούν άνδρες, σε βαριές εργασίες υπό απάνθρωπες συνθήκες κι ήταν μια από τις μεθόδους εθνοκάθαρσης, που χρησιμοποιήθηκε από τους Τούρκους.

ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣΙΑΣ Ο ΗΛΙΟΣ ΚΑΙ Η «ΚΑΤΑΡΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ»*

Εκεί που κατάντικρυ η μια στην άλλη οι δυο ακτές του Αιγαίου
κύμα το κύμα, ψίθυρο με τον ψίθυρο, άπλωναν τραγούδι ολοφτέρωτο
εσωτερική στιχομυθία πολυατέρμονη· με τους φλόκους τους πνεύματος·
η Μικρασία με την Μητρόπολη, η Ελλάδα με την άλλη Ελλάδα...

Εκεί που έχτιζε ο πολιτισμός, «η κατάρα της Ασίας» άπλωσε τον μαύρο μανδύα της:
ενάμιση εκατομμύριο πρόσφυγες· εξακόσιες χιλιάδες νεκρούς!
Φόνοι, βιασμοί, εμπρησμοί, σπαραγμός, αφανισμός, ξεριζωμός! Γενοκτονία! Κι όλα
με μίσος!

Εκεί που το φως αρχοντοπούλες ίδρυσε αιολικές κι ιωνικές και δωρικές κι αχαϊκές·
Ελληνίδες ζαφειροδιαμαντένιες και μαργαριτοπλεγμένες πόλεις·
εδώ και τρεις χιλιάδες χρόνια, έως και τον Πόντο.

Εκεί η μέντα και ο βασιλικός ζωγραφίζουν ακόμα με απορία τον καημό και τον πόνο,
στα περιβόλια τ' ουρανού, για τον μεγάλο χαλασμό απ' τους ακόλουθους του
σκότους.

Θρόιζαν χαρμόсуна τα ματόκλαδα των κοριτσιών στο τρέξιμο των αθλητών του
Μπουρνόβα
πλάι στα κελαρυστά νερά του Μέλητα·
και πιο πάνω τα νερά του Έρμου ασήμιζαν το τοπίο της Ιωνίας και της Αιολικής γης·
μα τώρα εκεί το Αιγαίο αφουγκράζεται τη θλίψη· που την ήπια της Σμύρνης η στάχτη.

Μίλητος, με Θαλή κι Αναξίμανδρο· Αλικαρνασός, με Ηρόδοτο και Μαυσωλείο·
Έφεσος, με Ηράκλειτο και με άλλο ένα θαύμα, τον Ναό της Αρτέμιδος·
Πάταρα, με το πρώτο στον κόσμο Σύνταγμα· όλη η Μικρασία εργαστήριο πνεύματος
και τεχνών!

Τώρα ένας αιώνας σιγής της κιθάρας της ανατολής...
Εκατό χρόνια σιωπής της συναυλίας των αγγέλων...
Κι είναι ως να λείπει αιώνια η αγιότητα των αμνών του Θεού!

Τί γλυκιά που ήταν αυτή η γης απ' την καλοσύνη και το φως το ελληνικό
που ανθούσε για χιλιάδες χρόνια εκεί!
Για δες, ακόμα και εκατό χρόνια μετά, δεν έχει χάσει
απ' τη γλυκύτητά της, την ευγένεια, την καλοσύνη!
Μας περιμένει... Και δεν το ξεχνάμε...
Τα ηλιοτρόπια της καρδιάς μας δε θ' αργήσουν να φέρουν το χαμένο φως να το
πιούμε!

25/9/2022

Ιωάννης Παναγάκος

Α΄ Βραβείο στον 18ο Διεθνή Λογοτεχνικό Διαγωνισμό Ποίησης και Πεζογραφίας από την Ένωση Λογοτεχνών Βορείου Ελλάδος.

«**Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ**»: Τίτλος βιβλίου που έγραψε ο Αμερικανός Πρόξενος στην Σμύρνη το 1922 Τζωρτζ Χόρτον (George Horton) ένεκα των φόνων, των βιασμών, των εμπρησμών, των εξανδραποδισμών και καταστροφών που προκάλεσε η Τουρκία στους Έλληνες και στις άλλες εθνότητες που ζούσαν στη Μικρά Ασία.

ΕΚΕΙ ΠΟΥ Ο ΗΛΙΟΣ...

Εκεί που ο ήλιος φανερωνόταν με διπλή υπόσταση
σαν ένα διπλό φως, σαν δυο ήλιοι μαζί:
ένας ήλιος - ήλιος ο πρώτος - απ' τα παλιά·
κι ένας ήλιος - ήλιος ο δεύτερος - αυτός της Ανατολής
που εδώ κι έναν αιώνα ανατέλλει στη Δύση.
Εκεί που η Αθηνά με το σπαθί στο χέρι, και η Άρτεμη με τόξο τεντωμένο
φύλαγαν την Παναγιά που τις αγκάλιαζε μ' αγάπη.
Εκεί, σκοτάδι θανάτου πηγάζει τώρα απ' τον χυμό των δειλινών
τι μες στον κόρφο του αλφάβητου φώλιασε κομβίο δρεπάνων.
Πριν εκατό χρόνια, μα και πιο μπροστά, ήταν που τα γέλια των παιδιών
αποχαιρετούσαν κλαίγοντας την Αλεξάνδρειά τους στις κόκκινες ανταύγειες
που έσπειραν οι ειδήμονες των ηφαιστειών.
Λες και δεν ξέραμε τις σκέψεις των θάμνων στις αντανάκλασεις των οριζόντων!
Ήδη, από καιρό υπήρχε τεκμήριο - ειδικό της θανάτου, δέρας – περί των
μελλούμενων...
Τώρα που η θύμηση λικνίζεται στις στάχτες της Ανατολής καταμεσής του πέλαου
στις μυστικές στιχομυθίες του Αιόλου με το Αιγαίο...
Η αρμύρα στα μάγουλα των κοριτσιών το δείχνει
κάτω απ' τον αιώνα που πάγωσε, μέσα στο σάσπισμα του ουρανού:
στα τόσα δάκρυα, στους βιασμούς, στο άσβεστο μίσος, στον αμέτρητο πόνο!
Λαμπάδα ολόλαμπρη, αγνή κι ωραία που ήσουν!
Έτσι ως λαμπάδα λαμπαδιάστηκες καλή μου Ιωνία!
Όπως κι εσύ, Αιολική μου γη, που σ' ανέσκαψαν θηρία·
Μα και σεις, Πόντε και Καππαδοκία, κι ολόκληρη η φαρμακωμένη Μικρασία!
Λίγο πριν, είχε φανεί μια χαραμάδα που τη νομίσαμε ευκαιρία·
για κείνη την ιδέα που κουβαλούσαμε και μας κουβάλαγε εκατό, τόσα χρόνια.
Μα σαν είπαμε να ταξιδέψουμε, τα καράβια εξόκειλαν στ' άστρα.
Ήταν το όνειρο καλό, μα το ονειρευτήκαμε πολύ·
και οι φωτιές τα σβήνουν τα όνειρα σαν τα ονειρεύεσαι...
Τώρα η σάλπιγγα έκλεισε το στόμιό της και ραίνει με σιωπή την αυλαία
καθώς τα τεφτέρια της ιστορίας ξεφλουδίζουν την προσποίηση και τον εμπαιγμό·
ναι, δικό μας το φταίξιμο, μα νιώσαμε και των φίλων το προδοτικό φιλί.
Όμως, τα χέρια που πράξαν το κακό, για μια φορά ακόμα τον Χριστό
ξανασταυρώσαν.
Γιατί σ' εκείνα τα μαργαριταρένια αλώνια άνοιξαν οι βάρβαροι τον καύσωνα της
ψυχής τους·
με τη σκιά στο χέρι και το κλαδευτήρι στα βάρβαρη της καρδιά τους!

Κι έγιναν οι πέτρες του Δευκαλίωνα και της Πύρρας ασημένια κάρβουνα των μαργαριταριών.

Την έκαψαν την άνοιξη· μα τα χελιδόνια πέταξαν με μια καινούργια, στην πιο παλιά πατρίδα.

Μετουσίωση δακρύων και πόνου σε δύναμη δημιουργική και αναστάσιμη.

Μες στην καταστροφή, τί φρέσκος πού 'ρθε και στα παλιά, αέρας πολιτισμού κι ανάστασης!

Με πίστη κι ελπίδα! Για τη διατήρηση της παράδοσης και το ξεπέταγμα, ξανά προς τα άνω.

Με μια νοσταλγία να μένει για την Ανατολή· κι έναν κρυφό καημό: πάλι, με χρόνια, με καιρούς ...

8/11/2022

Ιωάννης Παναγάκος

ΟΙ ΘΥΜΗΣΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Στις θύμησες της Ανατολής

χίλια κομμάτια άνθρωπος.

Οι θύμησες τη Ανατολής...

Πόντος, Ιωνία,

Ξεριζωμός... γενοκτονία...

Τότε που έγινε νύχτα το σύμπαν..

Ξανάζησα την απανθρωπιά

με τις θύμησες της Ανατολής

μες στη νύχτα του σύμπαντος!

Νύχτα χαροκαμένη

κι οι θύμησες της ανατολής

μαυροδαρμένα όστρακα

Αιολία, Καπαδοκία...

Αμελέ Ταμπουρού, πορεία προς τον θάνατο...

Μες στην ψυχή μου βαθύς καημός

και μαυροφορία.

Ροές των αστεριών

οι μνήμες της Ανατολής

μαύρα αφώτεινα χρώματα.

Με το μαχαίρι του Σουλεϊμάν

Οι μνήμες της Ανατολής...

και του Ατατούρκ και των Τσέτηδων το σουγιά

Νύχτες τη Ανατολής ξημερωμένες ξανά

στα κανάλια της αποκλειστικότητας...

Μαύρες μνήμες της Ανατολής

ξενοφερμένες στα σπίτια μας

με τη δημοκρατία της διαφήμισης.

Οι μαύρες μνήμες της Ανατολής

ξενοφερμένες στα σπίτια μας

με τη δικτατορία της ενημέρωσης.

30/6/2025

Ιωάννης Παναγάκος